

Михайло ОПОЛЬСЬКИЙ,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
старший викладач кафедри математичних дисциплін та
інноваційного проектування

*Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет» (м. Київ)*

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Поняття критичного мислення на сучасний день є одним із найважливіших як в житті окремої людини, так і всіх наук загалом. Це поняття було розглянуто ще в древній Греції такими філософами, як Платон, Арістотель, Демокрит, Геракліт, Сократ, але від того часу, коли воно асоціювалось із сократівським поняттям «пізнати самого себе», воно надалі і в поглядах більш пізніх філософів, таких як Кант, Гегель, Ніцше перетворилось на спосіб пізнання істини. Цікавим для розуміння питання критичного мислення є те, як воно змінювалося в часі, що ми представимо для ознайомлення на рис. 1 [1].

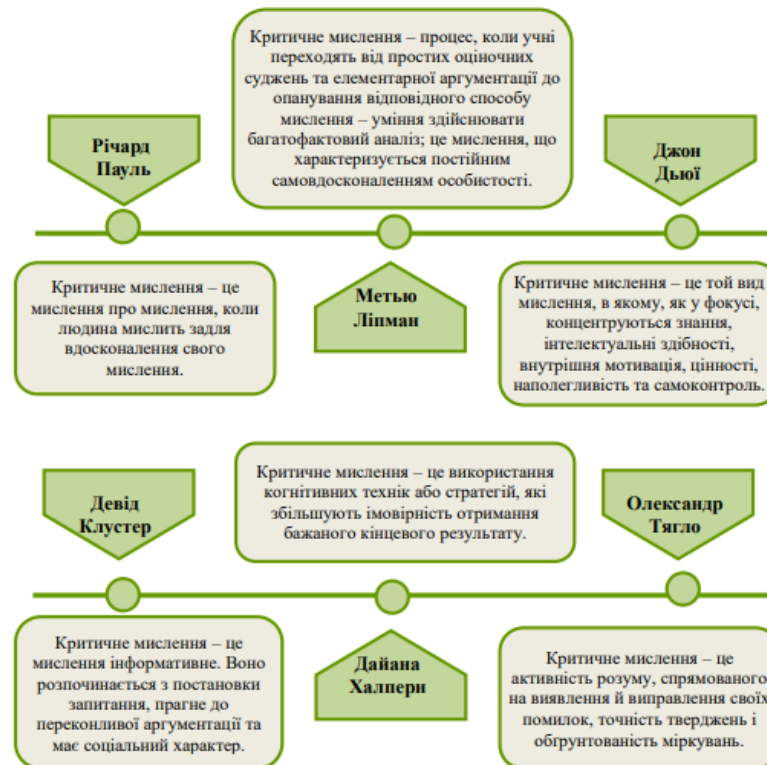

Рис. 1. Еволюція розвитку поняття «критичне мислення» [1]

У контексті освіти постає важливе питання про розвиток критичного мислення, яке є одним з актуальних у процесі викладання вже у середній школі, коли починається вивчення предметів з економічного спрямування. Для розвитку критичного мислення від низького до високого у процесі навчання учень чи вже здобувач вищої освіти має пройти шлях від запам'ятовування до розвитку критичного мислення. Ще більш повно це реалізується в університеті, адже після запам'ятовування сприймання і розуміння матеріалу на лекціях слідує його аналіз, узагальнення, систематизація, оцінювання, застосування, аналізування й оцінювання на семінарських заняттях, а також створення нових ідей у процесі виконання курсових робіт. Означені етапи представлені на рис. 2 [2].

Рис. 2. Питання та цілі викладання [2]

Окрім розуміння змісту та цілей викладання, важливо зрозуміти способи розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти. Так, у процесі викладання економіки викладач може представляти різні підходи, позиції і способи аналізу тих чи інших проблем, таким чином залучати здобувачів до аналізу різних понять і фактів, особливостей їх опрацювання і трактування в різних економічних школах. Також не слід забувати про те, в яких умовах і для якої економіки є ефективними ті чи інші способи та моделі. Одним із кращих способів, що сприяє розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти, є залучення методики закордонних економічних шкіл для аналізу процесів у вітчизняній економіці з урахуванням відмінних законодавчих баз. Аналіз різних економічних шкіл та підходів спрямований на формування у здобувачів освіти установки на критичне мислення й критичну оцінку різних ідей і фактів в економіці (рис. 3) [3].

Рис. 3. Формування та розвиток критичного мислення [3]

Очевидно що процес формування критичного мислення найкраще відбувається за наявності певної проблеми, що «запускає» мисленнєвий процес, активізує мисленнєву діяльність у здобувачів освіти та призводить до розуміння мети. Цією метою критичного мислення у здобувачів буде: формування критичної думки, процесу самоаналізу та самокритики (рис. 4) [3].

Рис. 4. Процес формування критичного мислення

заздалегідь підібрані варіанти, які відповідають хоч і видуманим, але тією чи іншою мірою прибутковим бізнесам. У реальному житті це відбувається не завжди так, тому в означеній практичній роботі на уроках економічних предметів ми маємо використовувати такі кейси з неправильно прорахованими бізнес-планами, які в цій темі покажуть фізичну неможливість досягнення точки беззбитковості. Так, до прикладу в аналізі рентабельності бізнесу з продажу кави ми відзначимо фізичну неможливість досягнення точки беззбитковості з урахуванням такого введеного параметру, як час продажу одиниці продукції, яка в деяких випадках суттєво накладає обмеження на можливість ведення бізнесу.

Отже, стимулювання критичного мислення здобувачів вищої освіти на заняттях з економічних дисциплін є одним із найважливіших елементів у сучасній освіті. Проявляти критичне мислення здобувачі освіти мають як на етапах вивчення лекційного матеріалу, де знайомимо з різними теоріями та економічними школами, так і на етапі проходження практичних робіт з курсу економіки, де наводимо нетривіальні приклади, над якими здобувачі будуть замислюватись щодо можливості фізичної реалізації тих чи інших ідей на практиці. Це сприятиме розвитку критичного мислення, здатності до самоаналізу та глибокого розуміння економічних процесів у контексті сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Лякішева А. В., Вітюк В. В., Кашуб'як І. О. Кейсбук методів і прийомів технології розвитку критичного мислення в Новій українській школі: навчально-методичний посібник: Луцьк. ФОП Іванюк В. П. 2022. 116 с.
2. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С. Технології розвитку критичного мислення учнів. Київ: Видавництво «Плеяди», 2006. 220 с.
3. Головка М. В., Чужикова В. Г. Методика викладання економіки. Короткий конспект лекцій. Київ: КНЕУ, 2012. 430 с.
4. Шарова С. В. Конспект лекцій з дисципліни «Економічний аналіз» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», Запоріжжя: Національний університет «Запорізька політехніка», 2019. Ч.1. 88 с.

5. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Вид. 2-ге, доп. і перероблене. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
6. Ільїна С. Б., Журба Т. С. Контролінг.. URL: https://pidru4niki.com/19240701/finansi/osnovni_polozhennya_analizu_bezbitkovosti_tsilovogo_planuvannya_pributku (дата звернення: 10.10.2024).
7. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчально-методичний посібник. Вид. 3-тє, випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.